

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК 349.6;341.1;340.5

DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2022.2/01>

Уberman В.І.

Науково-дослідна установа «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем»

Васьковець Л.А.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

СКИДАННЯ ЗАБРУДНЮВАЛЬНИХ РЕЧОВИН: АДАПТАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

У статті досліджується проблема адаптації українського правового регулювання скидання забруднювальних речовин (РСЗР) з точкових джерел у поверхневі води до екологічного законодавства ЄС. Аналізуються вимоги водної політики України до РСЗР, як засобу забезпечення доброго хімічного стану та якості вод, їх екологічної безпеки. Зазначається, що адаптація має ґрунтуватися на порівняльних дослідженнях правових механізмів РСЗР, головним чином лімітаційного регулювання, у складі інститутів водних послуг, регулювання впливу промислової діяльності та інтегрованого управління за басейновим принципом екологічного законодавства ЄС і, відповідно, інститутів спеціального водокористування та екологічної безпеки водного законодавства України. Визначається шлях та пропонуються конкретні заходи щодо змін у сукупності чинних норм українського водного законодавства, які забезпечують адаптацію його РСЗР до європейського відповідника. Виявлено, що суттєвою проблемою адаптації є відмінність цих підінститутів за базовими еколого-політичними принципами. Український РСЗР ґрунтується на принципі «emission – immission» ЗР, який передбачає економічне (господарське) використання властивості асимілювальної спроможності (АС) ділянок водних об'єктів у всіх випадках лімітаційного регулювання. Тоді як європейське регулювання здійснюється за комбінованим підходом і засновано на сучасних принципах «обережності» та «ліквідації шкоди докільку в першу чергу у його джерелі», а використання АС дозволяється як виняток лише щодо пріоритетних ЗР в окремих випадках. Визначено шлях для швидкої адаптації, яка досягається змінами та доповненнями до Водного кодексу України (ВКУ). Відповідні заходи полягають у 2-х змінах поняттєво-категоріального апарату ВКУ та у включенні до нього 11-и європейських термінів. Також у розділах II, III та V ВКУ пропонується змінити регулятивні норми у 9-и статтях та додати 4 нових статті. Для конкретизації нових вимог слід розробити та змінити 11 підзаконних нормативно-правових актів, зміст 5-и з яких належить до завдань Кабінету Міністрів України. Запропонованими змінами створюється весь ланцюг еколого-правового регулювального впливу на скид ЗР.

Ключові слова: екологічне законодавство, правове регулювання якості води, вимоги до скидання забруднювальних речовин, екологічне законодавство ЄС, порівняльне право.

Постановка проблеми. Правове регулювання скидання забруднювальних речовин (ЗР) у водне середовище належить до найбільш актуальних і важливих напрямів забезпечення доброго стану та якості вод у природних джерелах, екологічної безпеки водокористування та охорони вод. У доктринальному документі екологіч-

ної політики України [1] головними джерелами забруднення визнаються скиди з промислових та господарських об'єктів і зазначається, що до найбільш поширених речовин, які спричиняють забруднення, належать сполуки важких металів, сполуки азоту та фосфору, нафтопродукти, феноли, сульфати, поверхнево-активні речовини.

Скидання «зворотних та стічних вод зі стаціонарних берегових джерел» також визнається особливо небезпечним для морських екосистем [2]. Наразі в Україні виконується програма апроксимації вітчизняного водного законодавства до екологічного законодавства ЄС з паралельним переходом до інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом (ІУВРБП) на основі екосистемного підходу [3] та відповідним реформуванням державного управління у сфері охорони вод, яке фактично почало здійснюватися в Україні з 2017 р. Еколого-правове регулювання скидання ЗР (РСЗР), зокрема, правовий підінститут РСЗР [4] визначає засоби, інструменти законодавчого впливу на джерела надходження ЗР до водного середовища та вимоги до реалізації такого впливу. РСЗР входить до складу комплексних інститутів якості вод та її регулювання (ЕП-ЯВР) законодавства ЄС і України. Слід зазначити, що за законодавством ЄС при розгляді хімічного стану вод до категорії поверхневих належать всі води у межах територіальних вод, крім підземних. Першочерговим завданням слід вважати визначення змін чинного українського РСЗР з точкових джерел у поверхневі води задля його наближення до європейського відповідника. Вирішення цього завдання вимагає порівняльного дослідження структури й складу правових механізмів РСЗР в екологічних законодавствах ЄС та України, створення в останньому необхідних змін з метою скорішої імплементації європейських вимог. У даній статті викладено пропозиції щодо варіанту зазначених змін, який обґрунтовано та отримано, головним чином, при виконанні бюджетної програми Міндовкілля України КПКВК 2701040 «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері захисту довкілля та природних ресурсів» (2019–2021).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З боку соціального інтересу діяльність із РСЗР за водним законодавством ЄС, головні норми якого містяться у ст. 2(41) та ст. 10 Водної рамкової директиви ЄС (ВРД) [5], належить до *водних послуг* (за іншими перекладами «водних служб», «водних сервісів»), визначення та склад яких наведено у ст. 2(38) (b) ВРД. Відповідником зазначеної діяльності у Водному кодексі України (ВКУ) [6] є достатньо досліджений і визначений у ст. 48 ВКУ інститут *спеціального водокористування* в частині скидання ЗР у водні об'єкти. За водними послугами, що надаються державами-членами ЄС, скидання ЗР регулюється шляхом встановлення лімітів скидання та вимог дотримання стандартів (або норм) якості води [7, р. 7].

Загальні вимоги до українського та європейського механізмів правового регулювання (МПР) спеціального водокористування та його екологічної безпеки досліджувалися відомими вченими-правознавцями В. І. Андрейцевим, А. П. Гетьманом, Н. Р. Кобецькою, Н. Р. Малишевою, Ю. А. Красновою, А. К. Соколовою, Ю. С. Шемшученком, М. В. Шульгою та ін.

З екологічного боку РСЗР належить до ширшого виду правового *регулювання впливу промислової діяльності* на довкілля, встановленого у Директиві 2010/75/ЄС (ДПВ) [8]. Таке регулювання не має прямого відповідника в українському законодавстві, а його окремі напрями та проблеми досліджувалися у зв'язку з правовим регулюванням екологічної безпеки водного середовища. У документі Кабінету Міністрів України [9], спрямованому, зокрема, на «зменшення, запобігання та контроль <...> скидів стічних вод з концентраціями забруднюючих речовин <...>» задля впровадження в Україні вимог ДПВ визнається: «В Україні немає розроблених нормативно-правових актів, що встановлюють перелік найкращих доступних технологій та методів управління для регулювання окремих видів діяльності, а гранично допустимі концентрації та гранично допустимі скиди забруднюючих речовин не відповідають значенням Директиви 2010/75/ЄС». У зв'язку із зобов'язанням України [10] наблизити своє законодавство до ДПВ відповідні дослідження в останні роки виокремилися у самостійний напрям [11]. Особлива увага при здійсненні РСЗР приділяється аспектам хімічної безпеки ЗР, які мають суттєві небезпечні властивості [12, ст. 30].

Законодавчі вимоги щодо обмеження скидання ЗР у водні об'єкти України, розглянуто та викладено у багатьох підручниках та посібниках з екологічного права, екології та водних ресурсів, написаних визнаними фахівцями та вченими, а саме: М. С. Шемшученком, А. П. Гетьманом, В. І. Андрейцевим, Н. Р. Кобецькою, М. В. Шульгою, В. К. Хільчевським, А. В. Яциком та ін. Головні інструменти таких обмежень наведено у низці підзаконних нормативно-правових актів (ПНПА), але правові особливості таких обмежень глибоко не досліджувалися.

Європейське РСЗР у вітчизняних дослідженнях системно не розглядалося, а достатньо повних аналітичних порівнянь з його українським відповідником не виконувалося. З невеликої кількості загальних порівняльних досліджень водного законодавства ЄС та України, наприклад у [13], жодне не стосувалося РСЗР. Виключеннями є два

ранні дослідження [14, с. 225; 15], висновки яких про достатньо високу відповідність законодавств України та ЄС в частині РСЗР наразі слід визнати надто оптимістичними. Найбільш наближеними до РСЗР і спрямованими на імплементацію вимог законодавства ЄС є дослідження вчених харківської школи екологічного права Ю. Ю. Виставної, М. К. Черкашиної [16], Є. П. Суєтнова [3].

Постановка завдання. Метою статті є визначення шляху та конкретних заходів (у формі пропозицій щодо змін у сукупності чинних норм) з адаптації українського водного законодавства в частині еколого-правового підінституту РСЗР з точкових джерел у поверхневі води до екологічного законодавства ЄС. Заходи мають охоплювати найважливіші із таких змін і ґрунтуватися на попередньому науковому обґрунтуванні та порівняльних дослідженнях еколого-правових механізмів європейського та українського РСЗР, головні результати яких наведено у [17–19].

Виклад основного матеріалу дослідження. Норми щодо регулювання скидання ЗР у водні об'єкти містяться у відповідних еколого-правових підінститутах регулювання скидання РСЗР екологічного законодавства ЄС та України. Системне порівняльне дослідження цих підінститутів, започатковане у [20], свідчить про їх принципові відмінності [21].

Формально кажучи, зміст зазначеної проблеми адаптації полягає у створенні в екологічному законодавстві України підінституту РСЗР, який за правовідносинами у сфері скидання ЗР є відповідним підінституту екологічного законодавства ЄС, головним чином, за об'єктом та предметом правового регулювання, за умовами застосування правових норм та змістом правовідносин [22].

Слід зазначити, що найголовніша відмінність європейського та українського РСЗР коріниться в еколого-політичних та еколого-правових принципах, які ними реалізуються. Як показано у [23], українське РСЗР залишається незмінним понад 70 років і до теперішнього часу здійснюється за принципом «*emission – immission*» (*EIP*), який передбачає економічне використання т. зв. асимілювальної спроможності (АС) ділянок водних об'єктів. В Україні правове користування АС як інструментом регулювання почалося у 1961 р. після затвердження «Правил охорони поверхневих вод від забруднення стічними водами»: першого нормативно-правового документа щодо «умов спуску стічних вод у водойми». Такий підхід до АС еколого-політично було закріплено світовою спільнотою у Принципі 6 Стокгольм-

ської Декларації 1972 року. Надалі ставлення до АС повністю змінилося. У Всесвітній хартії природи, прийнятій на 37-й сесії Генеральної Асамблеї ООН (1982 р.), було задекларовано принципи «обережності» («застережності») та «обмеження забруднення у його джерелі». Саме на цих принципах (преамб. (11) до ВРД) ґрунтується комбінований підхід до РСЗР, визначений у преамб. (40) ВРД, згаданий у ст. 2(36) та застосований у ст. 10 ВРД. За таким підходом, закріпленим у ст. 4 Directive 2008/105/EC (ДСЯД) [24], використання АС дозволяється лише у малій кількості випадків скидання пріоритетних ЗР. Відповідне лімітування джерел скидання ЗР можна визначити як опосередковане. Загальні випадки скидання ЗР (за ст. 10 ВРД) регулюються шляхом лімітування скидання з безпосереднім використанням найкращих доступних технік (методів) (НДТ) щодо джерел ЗР або із застосуванням до них як лімітів відповідних характеристик НДТ.

Наразі зазначені принципи визнаються українським екологічним законодавством, що визначено у ст. 3 рамкового Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ЗУПОНПС), але у водному законодавстві вони фактично ігноруються через відсутність згадки про них у ВКУ та через закріплення *de facto* застарілого принципу *EIP* у низці ПНПА, за якими фактично здійснюється лімітаційний вплив на скидання ЗР, зокрема, встановлюються вимоги до нормативів гранично допустимого скидання (ГДС) ЗР. Подолання зазначеної відмінності вимагає змін в екологічному законодавстві України для його адаптації до європейського РСЗР.

Отже, достатньо повна адаптація до вимог ВРД та інших водних директив ЄС вимагає глибокої зміни сучасної парадигми водного законодавства України шляхом переходу від цільової економічної (господарської) і ресурсно-споживацької спрямованості до екологічної: охорони води від забруднення, зокрема, зосередження на якості води та на екологічних механізмах її забезпечення. Можливим і доцільним способом такої зміни могло б стати доповнення чинного законодавства шляхом створення спеціального Закону України «Про якість води водних об'єктів та її охорону». Аналог подібного законодавчого виокремлення проблем якості природних ресурсів існує в українському земельному законодавстві [25]. Враховуючи складність і тривалість процесу законотворення та поки що недостатньо виявлений суспільний запит на згаданий закон, у даній статті натомість пропонується варіант змін до

рамкового ЗУПОНПС, до ВКУ та релевантних ПНПА, за якими може здійснюватися законодавча адаптація до європейського підінституту РСЗР із точкових джерел у поверхневій воді.

Проблему, яка підлягає розв'язанню законодавчим шляхом, коротко можна визначити як створення у водному законодавстві України в умовах практичної реалізації комплексного (інтегрованого) управління водними ресурсами в межах району річкового басейну, тобто за басейновим принципом управління, ефективних і максимально наближених до європейських вимог еколого-правових важелів впливу на антропогенні (техногенні) джерела скидання ЗР у поверхневій воді шляхом лімітаційного регулювання. Метою такого регулювання є досягнення доброго хімічного та екологічного стану води з дотриманням обмежень, обумовлених необхідністю забезпечення якості води як середовища існування біоти та різних видів використання.

Грунтуючись на результатах, отриманих авторами даної статті й викладених у зазначених вище літературних джерелах та у звіті про НДР [26], пропонуються наступні зміни до екологічного законодавства України.

Щодо норм-дефініцій. Особливої уваги вимагає поняттєво-дефініційний апарат. Ч. 1 та ч. 4 ст. 33 щодо екологічних нормативів ЗУПОНПС слід доповнити визначенням окремого виду нормативів: «стандарт якості доквілля для забруднюючої речовини», поняттєво тотожному визначенню у ст. 2(35) ВРД, на якому ґрунтується охорона якості вод. Крім того, стаття 1 ВКУ вимагає змін деяких наявних та включення нових термінів: з перекладу ВРД [5] або з більш термінологічно точного та наближеного до української суспільної практики перекладу [27], а також з ДСЯД та з ДПВ. Зміни стосуються базових термінів «забруднення» та «забруднююча речовина», які повинні поняттєво та денотативно збігатися з відповідними визначеннями у ст. 2(31)(33) ВРД. До інших, але не менш важливих, нових в українському законодавстві визначень з джерел законодавства ЄС, належать: 1) «засоби регулювання викидів (скидів)» (ст. 2(41) ВРД) та «зона змішування» (ст. 4 ДСЯД); 2) «комбінований підхід» (ст. 2(36) та ст. 10 ВРД); 3) «найкращі доступні техніки» (ст. 3(10) ДПВ); 4) «небезпечні речовини», «пріоритетні речовини» (ст. 2(29) та 2(30) ВРД), «специфічні речовини забрудники», «специфічні несинтетичні речовини забрудники» та «специфічні синтетичні речовини забрудники» (п. 1.1 Додатку V ВРД); 5) «рівні викидів,

пов'язані з найкращими доступними техніками» (ст. 3(13) ДПВ); 6) «стандарт якості доквілля» (ст. 2(35) ВРД).

Щодо регулятивних норм. Необхідні зміни стосуються розділів II, III та V ВКУ (у наведених змінах зберігається орфографія ВКУ). На думку авторів даної статті, для досягнення відповідності зазначеним вище джерелам законодавства ЄС тією частиною тексту ВКУ, яка стосується РСЗР, розділ II слід змінити наступним чином. У ст. 21¹ серед окремих груп ЗР слід зазначити про «пріоритетні та деякі інші» ЗР. У назву глави 8 слід додати про «регулювання скидання речовин». У зміст ч. 1 ст. 35 до видів нормативів слід включити «стандарт якості доквілля» та «рівні скидання, пов'язані з найкращими доступними техніками».

Включити додаткові статті з вимогами до нормативів (стандартів) стану води та до характеристик безпосереднього лімітування джерел ЗР:

«Стаття 36¹. Стандарти якості доквілля

Для оцінки хімічного стану масивів вод використовуються стандарти якості доквілля пріоритетних, специфічних та деяких інших забруднюючих речовин. Стандарти якості доквілля встановлюють максимальні допустимі концентрації та/або середньорічні концентрації забруднюючих речовин.

Стандарт якості доквілля повинен дотримуватися на межі зони змішування, встановленої для певного скиду забруднюючих речовин.

Стандарти якості доквілля пріоритетних, специфічних та деяких інших речовин розробляються і затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища».

«Стаття 37¹. Рівні скидання, пов'язані з найкращими доступними техніками

Скидання у поверхневій воді забруднюючих речовин з промисловими, міськими, сільськогосподарськими зворотними водами регулюється на основі комбінованого підходу, який використовує регулювання забруднення шляхом встановлення граничних значень скидання і стандартів якості доквілля.

Для скидів забруднюючих речовин у поверхневій воді визначаються та здійснюються методи скидання забруднюючих речовин, засновані на найкращих доступних техніках або на відповідних граничних значеннях скидання.

Перелік видів джерел зворотних вод, скидання забруднюючих речовин з яких регулюється не на основі комбінованого підходу, порядок визначення та впровадження найкращих доступних

технік та відповідні граничні значення скидання забруднюючих речовин встановлюються Кабінетом Міністрів України».

Найбільшої уваги вимагає ст. 38 щодо нормативів гранично допустимого скидання (ГДС) ЗР, яку після врахування змін доцільно викласти у наступному вигляді:

«Стаття 38. Нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин

Нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин встановлюються з метою дотримання стандартів якості довкілля та поетапного досягнення екологічного нормативу якості води.

Нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин визначаються відповідності до рівнів скидання, пов'язаних з найкращими доступними техніками, або за умови дотримання стандартів якості довкілля.

Якщо стандарт якості довкілля або поетапне досягнення екологічного нормативу якості води вимагають більш жорстких обмежень ніж зазначені у ст. 371, то методи регулювання скидів можуть бути посилені на вимогу органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Порядок розробки нормативів гранично допустимого скидання та переліки забруднюючих речовин, що нормуються, встановлюються Кабінетом Міністрів України».

Слід також включити у ВКУ додаткові статті щодо особливостей регулювання скидання різних категорій ЗР:

«Стаття 38¹. Особливості регулювання скидання пріоритетних речовин, для яких встановлено стандарти якості довкілля

Якщо для пріоритетних забруднюючих речовин дотримання встановлених стандартів якості довкілля не може здійснюватися економічно вигідними та доступними методами регулювання, то за комбінованим підходом, зазначеним у ст. 37¹, для регулювання дозволяється використовувати безпосередньо прилеглу до скиду зону змішування у масиві приймальної поверхневої води при умові не перевищення концентраціями забруднюючих речовин відповідних стандартів якості довкілля поза такою зоною змішування.

Дозвіл на використання зони змішування надається, а її характеристики зазначаються, у складі документації спеціального водокористування.

Встановлення зони змішування зворотної та поверхневої води здійснюється у порядку, а методичне забезпечення для визначення її характеристик розробляється, визначеному централь-

ним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища».

«Стаття 38². Регулювання скидання специфічних забруднюючих речовин

Для районів річкових басейнів, наведених у ч. 2 ст. 131, визначаються специфічні забруднюючі речовини. Критерії визначення та переліки специфічних забруднюючих речовин розробляються та затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Регулювання скидання специфічних речовин здійснюється шляхом розроблення та встановлення зазначених у ст. 38 нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин».

Треба додати у зміст чинної ст. 41:

– у ч. 2 заборонну вимогу про «стандарти якості довкілля», та

– у ч. 4 включити згадку про розробників «стандартів якості довкілля» та про водокористувачів, які «планують або» здійснюють скидання.

У розділі III ВКУ слід зробити зміни, пов'язані із законодавчим визнанням властивості АС та її носія, зони змішування, регулятором якості води для пріоритетних ЗР.

До ч. 6 ст. 49: додати абзац «клопотання про потребу у призначенні зони змішування, її опис, характеристики, схему та метод визначення, розрахункове обґрунтування та заходи щодо обмеження часу існування та протяжності цієї зони (при необхідності)»; доповнити абзац 3 щодо нормативів ГДС «поділенням на пріоритетні та специфічні речовини».

Крім того, у ст. 70:

– додати у ч. 1 та до п. 4 ч. 2 згадку стосовно «стандартів якості довкілля»,

– ч. 2 п. 7 викласти у вигляді «7) призводять до підвищення температури води водного об'єкта більш ніж на 3 градуси за Цельсієм поза зоною змішування нагрітої та приймальної води у порівнянні з її природною температурою в літній період».

У ч. 1 ст. 72 замість слів «впроваджувати ефективні технології» вказати «використовувати найкращі доступні техніки», а наприкінці зазначити: «Перелік найкращих доступних технік для зниження рівня мінералізації шахтних, кар'єрних та рудникових вод затверджується Кабінетом Міністрів України».

До розділу V у ч. 1 ст. 96 слід включити вимогу про необхідність передбачення «найкращих доступних технік».

Щодо ПНПА. Задля конкретизації запропонованих змін ЗУПОНПС та ВКУ треба розробити або змінити ПНПА вищого та деяких центральних органів виконавчої влади, як наведено у таблиці. Цільове призначення таких ПНПА відображено в їх орієнтовних назвах. Такі акти містять відносно змінні вимоги та характеристики, відповідні сучасному економічному стану.

Аналіз запропонованих змін до ВКУ свідчить, що найбільша їх кількість припадає на поняттєво-категоріальний апарат: до наявних у ст. 1 ВКУ 73-х термінів треба додати ще 11, а у двох термінах слід змінити дефініції. У подальшому тексті кодексу найбільших змін вимагає «Розділ II. Державне управління і контроль у галузі використання і охорони вод та відтворення водних

Таблиця

ПНПА екологічного законодавства України, які підлягають змінненню або розробленню, задля адаптації РСЗР до вимог екологічного законодавства ЄС

№.№ з/п	Орієнтовна назва ПНПА	Внести зміни або розробити ПНПА
Кабінет Міністрів України		
1	Порядок розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти.	Зміни до Постанови Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1996 р. № 1100.
2	Перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується.	Зміни до Постанови Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1996 р. № 1100.
3	Перелік джерел зворотних вод, скидання забруднюючих речовин з яких не регулюється на основі комбінованого підходу.	Розробити
4	Порядок визначення та впровадження найкращих доступних технік та відповідні граничні значення скидання забруднюючих речовин.	Розробити
5	Перелік найкращих доступних технік для зниження рівня мінералізації шахтних, кар'єрних та рудникових вод.	Розробити
Центральний органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища		
6	Порядок розроблення та затвердження стандартів якості доквілля пріоритетних, специфічних та деяких інших речовин, що скидаються у поверхневі водні об'єкти.	Розробити
7	Порядок встановлення зон змішування зворотної та поверхневої води, методичне забезпечення для визначення характеристик зон змішування.	Розробити
8	Критерії визначення та вимоги до переліків специфічних забруднюючих речовин, що скидаються у річкових басейнах України.	Розробити
9	Про вимоги до дозволу на спеціальне водокористування, пов'язані із встановленням зон змішування зворотної та поверхневої води.	Зміни до наказу Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження форми дозволу на спеціальне водокористування та форми нормативного розрахунку водокористування і водовідведення» від 23.06.2017 № 234, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 21 липня 2017 р. за № 887/30755.
Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства		
10	Про вимогу до посилення методів регулювання скидів забруднюючих речовин.	Розробити.
11	Вимоги до клопотання про потребу у призначенні зони змішування зворотної та поверхневої води, її опису, характеристик, схеми та методу визначення, про розрахункове обґрунтування та заходи щодо обмеження такої зони	Розробити.

ресурсів», та його «Глава 8. Нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів». В останній пропонується змінити вісім та додати чотири статті. Наведеними змінами у ВКУ створюється структура українського відповідника підінституту РСЗР водного права ЄС (в частині скидання ЗР з точкових джерел у поверхневі води) і охоплюється увесь ланцюг еколого-правового регулювального забруднювального впливу.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Хімічний стан поверхневих вод України викликає суспільне занепокоєння. Якість вод регулюється застарілими та суперечливими правовідносинами. Проблема ефективного РСЗР у водні об'єкти України є одним із важливих напрямів правового забезпечення доброї якості поверхневих вод. Наразі екологічне законодавство ЄС пропонує перевірені засоби розв'язання зазначеної проблеми. Викладені у даній статті заходи та інструменти для адаптації екологічного законодавства України до правового регулювання скидання ЗР в ЄС ґрунтуються на сучасних міжнародних принципах охорони вод від забруд-

нення, дозволяють обмежити сферу використання ЕПП, здійснити швидкий та достатньо простий перехід до дієвого впливу на хімічний стан води за принципами «обережності» та «обмеження забруднення у його джерелі». Наведені заходи ґрунтуються на порівняльному дослідженні європейського та українського еколого-правових підінститутів РСЗР, спрямовані на Наведені заходи ґрунтуються на порівняльному дослідженні європейського та українського еколого-правових підінститутів РСЗР, спрямовані на скоріше втілення європейських правових принципів охорони вод від забруднення і забезпечення їх якості. Інструменти адаптації створюються розширенням набору необхідних дефініцій і запропонованими змінами регуляторних норм ЗУПОНПС та ВКУ, які охоплюють увесь ланцюг еколого-правового регулювального впливу. Нормативні вимоги, що містяться у змінах, конкретизуються запропонованими ПНПА.

Важливим напрямом подальших досліджень є визначення шляхів переходу до європейського законодавчого регулювання впливу дифузних джерел ЗР на стан поверхневих вод.

Список літератури:

1. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року (затв. Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 28.09.2021).
2. Морська природоохоронна стратегія України (схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1240-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1240-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.09.2021).
3. Суєтнов Є. П. Правові засади впровадження екосистемного підходу в державну екологічну політику України. *Проблеми законності*. № 152. 2021. С. 46–68. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.152.224701> (дата звернення: 23.01.2022).
4. Уберман В. І., Васьковець Л. А. Поетапне наближення українського еколого-правового інституту якості вод та її регулювання до законодавства Європейського Союзу. Чап. in book: *Legislation of EU countries: history, shortcomings and prospects for the development* : Coll. monograph. Frankfurt (Oder) : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2019. P. 334–354. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/304678851.pdf> (дата звернення: 23.01.2022).
5. Директива 2000/60/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_962#Text (дата звернення: 23.01.2022).
6. Водний кодекс України. *Відомості ВР України*. № 24. 1995. Ст. 189. Дата оновлення 02.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.01.2022).
7. The governance of water services in Europe. 2020 edition / EurEau. The European Federation of National Associations of Water Services. 2020. 71 p. URL: <https://www.eureau.org/resources/publications/5268-the-governance-of-water-services-in-europe-2020-edition-2/file> (дата звернення: 23.01.2022).
8. Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди. (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень). URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/202010_75_%D0%84%D0%A1.pdf (дата звернення: 23.01.2022).
9. Концепція реалізації державної політики у сфері промислового забруднення (схв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 р. № 402-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.01.2022).
10. Додаток XXX до Глави 6 «навоколишнє природне середовище» Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» (Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом,

- Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони). URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/30_Annex.pdf (дата звернення: 23.01.2022).
11. Краснова Ю. А. Правове забезпечення екологічної безпеки в Європейському Союзі. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 2. 2020. С. 71–77. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/2/14.pdf> (дата звернення: 23.01.2022).
12. Проект Закону України «Про хімічну безпеку та управління хімічними речовинами». URL: <https://mepr.gov.ua/news/37310.html> (дата звернення: 23.01.2022).
13. Принципи Acquis Communautaire як передумова покращення водного законодавства України / за заг. ред. О. Кравченко. Львів : Компанія «Манускрипт», 2014. 80 с.
14. Правове регулювання відносин в сфері довкілля в Європейському союзі та в Україні / Міністерство юстиції України. Державний департамент з питань адаптації законодавства / За заг. ред. В. Г. Дідика. Київ, 2007. 579 с.
15. Overview of the Status of Harmonizing the Ukrainian Legislation with the EU Requirements and the Baseline Plan for Harmonization of Ukraine's legislation with the EU laws. Ukraine, 2011. Table of Concordance. URL: <https://mepr.gov.ua/files/docs/2000%2060%20%D0%84%D0%A1.pdf> (дата звернення: 23.01.2022).
16. Vystavna Y., Cherkashyna M., van der Valk Michael R. Water laws of Georgia, Moldova and Ukraine: current problems and integration with EU legislation. *Water international*. Vol. 43, No. 3. 2018. P. 424–435. URL: <https://doi.org/10.1080/02508060.2018.1447897> (дата звернення 23.01.2022).
17. Уberman В. І., Васьковець Л. А. Інструменти законодавчого регулювання скидання забруднюючих речовин в Європейському Союзі та в Україні. In: Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union : Chapter in: Collective monograph. Riga : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2020. Part 2. P. 1057–1078. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-43-3/2.25> (дата звернення: 23.01.2022).
18. Уberman В. І., Васьковець Л. А. Базові елементи структури правових механізмів регулювання скидання забруднювальних речовин у водному законодавстві ЄС та України. *Екологічне право*. № 3. 2021. (друкується).
19. Уberman В. І., Васьковець Л. А. Відмінності європейського та українського правових механізмів регулювання скидання забруднювальних речовин. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Вип. 4. 2020. С. 83–83. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.4\(52\).248149](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.4(52).248149) (дата звернення: 23.01.2022).
20. Уberman В. І., Васьковець Л. А. Апроксимація української системи регулювання якості поверхневих вод до права ЄС / International scientific and practical conference «Legal practice in EU countries and Ukraine at the modern stage», January 25–26, 2019: Conference proceedings, January 25–26, 2019. Vasile Goldis Western University of Arad, Romania. Arad: Izdevniecība «Baltija Publishing». P. 271–274. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/45297/1/Uberman_Aproksymatsiia_ukr_systemy_2019.pdf (дата звернення: 23.01.2022).
21. Уberman В. І., Васьковець Л. А. Понятійні відмінності законодавчого регулювання скидання речовин в ЄС та в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Т. 31 (70). № 4. 2020. С. 84–92. DOI: <https://doi.org/10.32838/1606-3716/2020.4/14> (дата звернення: 23.01.2022).
22. Тарасов О. В. Адаптація, імплементація чи гармонізація права ЄС? / Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики : зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. Харків, вид. «Право», 2016. С. 30–39. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/11315> (дата звернення: 23.01.2022).
23. Уberman В. І., Васьковець Л. А. Еколого-правові принципи та тенденції українського регулювання скидання забруднювальних речовин. *Екологічне право*. № 2. 2021. (друкується).
24. Directive 2008/105/EC on environmental quality standards in the field of water policy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/105/oj> (дата звернення: 23.01.2022).
25. Закон України «Про охорону земель». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, № 39, ст. 349. Дата оновлення 27.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text> (дата звернення 23.01.2022).
26. Звіт про науково-дослідну роботу за темою № 27 / 1.2 «Розроблення наукових пропозицій щодо визначення та встановлення зон змішування скидів забруднюючих речовин в масиви поверхневих вод України у відповідності до водного законодавства ЄС» (остат.). Харків. УКРНДІЕП ; кер. В. І. Уberman. № ДР 0121U109674. Х., 2021. 236 с. URL: <http://www.niep.kharkov.ua/sites/default/files/NDR/2021/Zvit27.2021.pdf> (дата звернення 23.01.2022).
27. Водна Рамкова Директива ЄС 2000/60/ЄС. Основні терміни та їх визначення. EU Water Framework Directive 2000/60/EC. Definitions of Main Terms. Київ 2006. 244 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1527562/> (дата звернення 23.01.2022).

Uberman V.I., Vaskovets L.A. POLLUTANTS DISCHARGE: ADAPTATION OF DOMESTIC LEGISLATION TO THE EU ENVIRONMENTAL LAWS

The article investigates the problem of adaptation of the Ukrainian legal regulation of pollutant discharges (RPD) from point sources into surface waters to the EU environmental legislation. The requirements of Ukraine's water policy to the RPD as a mean of ensuring good chemical status and quality of waters, their environmental safety are analyzed. It is noted that the adaptation should be based on comparative studies of RPD legal mechanisms, mainly on limiting regulation, as part of institutes of water services, industrial impact regulation and integrated basin management in EU environmental legislation and, accordingly, institutes of special water use and of environmental safety in Ukrainian legislation. The path is determined and specific measures are proposed to change the set of current norms of Ukrainian water legislation, which ensure the adaptation of Ukrainian RPD to the European counterpart. It was revealed that a significant problem of adaptation of the Ukrainian RPD to the European one is their difference in basic environmental and political principles. The Ukrainian RPD is based on outdated principle of "emission – immission" of pollutants (Ps), which provides for the economic (production) use of the property of assimilative capacity (AC) of water bodies for all cases of limiting regulation. Whereas European regulation is carried out according to a combined approach and is based on modern "the precaution principle" and "damage should be rectified at source", and the use of AC is allowed as an exception in some cases only for priority Ps. The way for fast adaptation that is reached by the changes and additions (amendments) to the Water code of Ukraine (WKU) is offered. Relevant measures to amend are 2 changes in the conceptual and categorical apparatus of the WCU and the inclusion of 11 European terms. Also in sections II, III and V of the WCU it is needed to change the regulatory norms in 9 articles and add 4 new articles. To specify the new requirements it is needed, 11 bylaws should be developed and amended, adoption 5 of which belongs to the tasks of the Cabinet of Ministers of Ukraine. The proposed changes create the completed chain of environmental and legal regulatory impact on the discharge of Ps.

Key words: *environmental legislation, legal regulation of water quality, requirements for the discharge of pollutants, EU environmental legislation, comparative law.*